

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.6.2>

ROZWAŻANIE PRZEZ W. MASALSKIEGO PROBLEMÓW METODYKI NAUCZANIA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO W POŁOWIE XX WIEKU

Larysa Kushnirova

wykładowca Katedry Pedagogiki Sumskiego Państwowego

Uniwersytetu Pedagogicznego imienia A.S. Makarenki

ORCID ID: 0000-0002-6897-1829

larysakushnirova@gmail.com

Adnotacja. Dziedzictwo naukowe W. Masalskiego stworzyło podstawy do dalszych badań w dziedzinie metodologii nauczania języka ukraińskiego i nadal nie traci na znaczeniu. Aby wykonać to badanie, zbadano dziedzictwo naukowca, przeanalizowano ówczesne programy dla szkół, podręczniki i pomoce, rozporządzenia i zalecenia metodyczne, zbiory artykułów z doświadczeń w nauczaniu języka ukraińskiego w instytucjach ogólnego szkolnictwa średniego.

W przepisach artykułu autor rozważa analizę, przeprowadzoną przez W. Masalskiego, dotyczącą problemów metodyki nauczania języka ukraińskiego w połowie XX wieku. Uczony pokazuje, że w tym okresie istotne były kwestie lingwodydaktyki, w szczególności treści i zasad nauczania; nauczanie gramatyki; stworzenie stabilnego podręcznika; wymiana doświadczeń najlepszych nauczycieli. Dochodziło również do poszukiwania przez specjalistów najlepszych metod nauczania. Badanie W. Masalskiego dowodzi, że droga rozwoju krajowej metody nauczania języka ukraińskiego była wstępująca. Dziedzictwo naukowca nie traci na wartości.

Słowa kluczowe: lingwodydaktyka, zasady nauczania, prace nad metodyką nauczania języka ukraińskiego, podręcznik, gramatyka, wymiana doświadczeń nauczycieli.

V. MASALSKYI'S CONSIDERATION OF THE PROBLEMS OF THE METHODS OF TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE IN THE MIDDLE OF THE XX CENTURY

Larysa Kushnirova

Teacher of the Department of Pedagogy of

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

(Sumy, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6897-1829

larysakushnirova@gmail.com

Abstract. V. Masalskyi's scientific heritage has created the foundations for further research in the field of the methods of teaching the Ukrainian language and still does not lose its relevance. In order to conduct this study, the scientist's heritage was studied, the corresponding school curricula, textbooks and manuals, resolutions and methodological recommendations, collections of articles about the experience of teaching the Ukrainian language in general secondary education institutions were analysed.

In the provisions of the article, the author considers V. Masalskyi's analysis of the problems of teaching the Ukrainian language in the middle of the twentieth century. The researcher shows that the issues of linguodidactics and in particular the content and principles of teaching, training grammar, creating a stable textbook and exchange of the experience of the best teachers were relevant during the specified period. There was also a search of the specialists for the best teaching methods. V. Masalskyi's researches proves that the path of the development of the domestic methods of teaching the Ukrainian language was ascending. The scientist's findings do not lose their value.

Key words: linguodidactics, principles of teaching, papers on the methods of teaching the Ukrainian language, textbook, grammar, exchange of the experience of teachers.

РОЗГЛЯД В. МАСАЛЬСЬКИМ ПРОБЛЕМ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Лариса Кушнірова

викладач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету

імені А.С. Макаренка (Суми, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-6897-1829

larysakushnirova@gmail.com

Анотація. Наукова спадщина В. Масальського створила підвалини для подальших досліджень у галузі методики навчання української мови й досі не втрачає актуальності. Для виконання цього дослідження вивчено доро-

бок ученого, проаналізовано тогочасні програми для шкіл, підручники й посібники, постанови й методичні рекомендації, збірники статей з досвіду навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.

У положеннях статті автор розглядає здійснений В. Масальським аналіз проблем методики навчання української мови в середині ХХ століття. Учений показує, що у вказаний період були актуальними питання лінгводидактики, зокрема змісту і принципів навчання; навчання граматики; створення стабільного підручника; обмін досвідом роботи кращих учителів. Також відбувався пошук фахівцями кращих методів навчання. Дослідження В. Масальського доводить, що шлях розвитку вітчизняної методики навчання української мови був висхідний. Доробок ученого не втрачає цінності.

Ключові слова: лінгводидактика, принципи навчання, праці з методики навчання української мови, підручник, граматика, обмін досвідом роботи вчителів.

Вступ. Проблеми історії методики навчання української мови розглядають вітчизняні науковці І. Бакаленко, З. Бакум, Н. Бондаренко, Л. Варзацька, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, С. Караман, Л. Кожуховська, О. Кулик, І. Кучеренко, О. Кучерук, Л. Мамчур, Л. Мацько, В. Новосолова, Н. Остапенко, Е. Палихата, М. Пентилок, О. Потапенко, Т. Симоненко, І. Хом'як, Г. Шелехова, А. Ярмолюк та ін.

Вагомий внесок в українську науку зробили відомі вчені Л. Булаховський, О. Білецький, А. Машкін, С. Чавдаров, В. Масальський, А. Медушевський, В. Сухомлинський, І. Синиця, Л. Скуратівський, О. Біляєв.

Заслуговує на увагу науковий доробок доктора педагогічних наук, професора В. Масальського, чия лінгводидактична спадщина створила підвалини для подальших досліджень у галузі теорії і методики навчання української мови й досі не втрачає актуальності (Кушнірова, 2018: 38). Потребує розгляду здійснений В. Масальським аналіз проблем методики навчання української мови в середині ХХ століття.

Мета статті – розглянути аналіз В. Масальським проблем методики навчання української мови в середині ХХ століття.

Основна частина. Відповідно до теми і поставленої мети необхідно дослідити здійснений В. Масальським аналіз праць з методики навчання української мови в середині минулого століття, тогочасних підручників; сформульовані вченим методичні положення й рекомендації щодо навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.

Матеріал і методи дослідження. Для виконання цього дослідження вивчено доробок ученого, документи й архівні матеріали, спогади учнів і колег науковця. Проаналізовано тогочасні програми для шкіл, підручники й посібники, постанови й методичні рекомендації, збірники статей з досвіду навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.

Результати та їх обговорення. Відомий вітчизняний учений О. Біляєв констатує: «Як термін «лінгводидактика» вичленувався з назви «методика мови» на означення більш загальних проблем методики, пов'язаних з лінгвістикою і дидактикою, якими, зокрема, є принципи, зміст, форми, методи навчання та ін.» (Біляєв, 2005: 5).

У вищевказаний період, як показує В. Масальський, відбувався розвиток теорії і методики навчання української мови, розглядалися, зокрема, питання лінгводидактики.

Треба зауважити, що, оскільки науково-педагогічна діяльність В. Масальського відбувалася у 20-70-і рр. ХХ ст., його підхід до основних проблем методики навчання української мови залежав від тодішньої точки зору, розвитку філософії, педагогічної та лінгвістичної думки, від власних соціально-політичних поглядів. У той період наукові праці В. Масальського об'єктивно сприяли розвитку української мови, теорії і методики навчання української мови, містили «цінне зерно», що стало підмурівком для подальшого розвитку теорії і методики навчання української мови (Кушнірова, 2007: 26).

В. Масальський, досліджуючи актуальні проблеми методики навчання української мови в середині ХХ століття, зазначає, що відбувався перегляд навчальних планів і програм з української мови для початкових і середніх шкіл. Питання цих програм висвітлено вченим у книзі «Науково-дослідний інститут педагогіки. «Наукові записки», т. ІХ. Серія філологічна, вип. ІІ, «Література і мова в школі» (К., 1958).

В. Масальський констатує, що в 50-х рр. ХХ ст. розвивалася методика навчання української мови в спеціальних школах для дітей з вадами слуху, мовлення, зору. Учений посилається, зокрема, на таких фахівців та їх праці: П.Г. Гуслистий. «Організація мовного режиму в школах глухонімих» («Українська мова в школі», 1952, № 2), «Практика розмовної мови в школі-інтернаті глухонімих» («Українська мова в школі», 1952, № 6), А.М. Гольдберг. «Оволодіння учнями шкіл глухонімих словниковим складом мови» («Українська мова в школі», 1953, № 3), «Деякі наболілі питання навчання граматики в школах глухонімих» («Українська мова в школі», 1955, № 1), «Науково-дослідний інститут дефектології, Вивчення іменників у старших класах школи для глухонімих дітей». Склали І.А. Фан (К., 1953) та ін.

Позитивним явищем у зазначений період, на думку В. Масальського, був розвиток обміну досвідом роботи кращих учителів. Так, результатом поглибленого вивчення педагогічного процесу в одній зі шкіл стали монографія І.А. Винниченка «Фурсянська семирічна школа», праця «З досвіду роботи Ніжинської середньої школи № 1».

Здійснений В. Масальським аналіз публікацій і виступів педагогів продемонстрував, що в центрі уваги була боротьба за піднесення грамотності учнів, зокрема старших класів, також обговорювалися питання виховної роботи на уроках української мови. В. Масальський наводить багато прикладів, називає серед інших таких авторів та їх праці: Р.І. Сидоренко. «За вищий рівень грамотності» («Українська мова в школі», 1953, № 1), В. Масальський. «За високу успішність учнів з мови» («Українська мова в школі», 1953, № 2),

Б.М. Мізерницький. «За дальше поліпшення викладання української мови в школі» («Українська мова в школі», 1954, № 5), І.В. Кошман, Т.А. Мовленко, А.Ю. Гуревич, А.Д. Стріха, Д.С. Лев і А.В. Островський. «Піднесення грамотності і розвиток мови учнів 8–10 класів» («Українська мова в школі», 1956, № 1), Г.І. Купрієнко. «Про деякі заходи піднесення грамотності учнів старших класів середньої школи» («Українська мова в школі», 1956, № 6), Т.Ф. Бондаренко. «З досвіду роботи Т.А. Ясинської, вчительки СШ № 1, м. Чернівці» («Українська мова в школі», 1957, № 1), В.П. Галкін. «Про причини труднощів у роботі вчителів мови» («Українська мова в школі», 1957, № 2); «Невідкладні завдання у викладанні української мови» («Українська мова в школі», 1957, № 2).

В. Масальський указує, що остання з названих праць – передова стаття про недостатню грамотність частини випускників вищих шкіл і недостатню спеціальну підготовку частини вчителів мови, необхідність збільшення тиражів методичної і спеціальної літератури для викладачів мови, а також більшої вимогливості до якості навчання української мови в школі; низьку культуру мовлення деяких учителів мови; про недоцільність вилучення з навчального плану для середньої школи 1 години з мови в 8–10 класах (Масальський, 1962: 83).

Безперечно, заслугою В. Масальського стало ретельне вивчення тогочасної методичної літератури.

Значним явищем у 1953 – 1954 рр. став вихід у світ праць «Питання методики граматики, правопису і розвитку мови учнів» В. Масальського і «Методика викладання української мови в середній школі» за ред. С. Чавдарова і В. Масальського. У першій з них, зокрема, було розглянуто застосування принципів науковості, систематичності, послідовності в навчанні мови, зв'язку теорії з практикою, свідомого засвоєння учнями знань і активізації учнів у педагогічному процесі, взаємопов'язаність різних розділів курсу мови в середній школі. Відповідно до реалій того часу достатня увага приділялася питанню паралельного вивчення в школі української та російської мов, зіставлення явищ яких, на погляд ученого, розвивало мислення учнів, стверджувало їх мовні навички. «На останнє були спрямовані і рекомендовані тут методи і прийоми, вправи, граматичний розбір, творчі диктанти, різні види роботи над словом і реченням, використання граматичних категорій, певних графем, синтаксичних конструкцій у переказах і творах. Автор і в статті «Завдання методики викладання української мови» («Українська мова в школі», 1956, № 1) відзначав, що шкідливими є рецептурність і суб'єктивізм у вирішенні питання про застосування того або іншого методу навчання мови» (Масальський, 1962: 88).

Заслугою на увагу те, що в книзі «Питання методики граматики, правопису і розвитку мови учнів» В. Масальський говорить про важливі проблеми лінгводидактики, в тому числі про зміст навчання, а також називає недоліки тогочасного навчання української мови в закладах загальної середньої освіти. Серед недоліків – «невизначеність змісту і берегів навчання, навіть при наявності офіційних програм» (Масальський, 1953: 4).

До методичних хиб у навчанні української мови в попередні роки вчений відносить перебільшення значення занять із семантики на уроках граматики в середній школі. «Недооцінка морфології, а також значення лексико-граматичної характеристики частин мови приводила до неправильної настанови: всяке морфологічне явище розглядати лише в реченні» (Масальський, 1953: 4). Тоді відверталася увага вчителів від основного – навчання учнів правильно говорити, читати й писати.

В. Масальський підкреслює: «Грамматика, правопис і розвиток мови в середній школі при ведучій ролі перших двох становлять собою нерозривні сторони єдиного педагогічного процесу теоретичного і практичного освоєння мови. Разом з тим кожна з цих сторін потребує спеціальної уваги і застосування різноманітних методичних прийомів» (Масальський, 1953: 9). Дотримання єдності теоретичного і практичного освоєння української мови залишається актуальним дотепер.

У видавництві КДУ (Київського державного університету) в 1955 році вийшла праця В. Масальського «Вивчення російської та української мов у середніх закладах УРСР і завдання методики», у ній автор радив звернути увагу на погодженість (термін автора книги) викладання вказаних мов, посилити тренувальні вправи при вивчанні граматики, зміцнити практичні навички учнів з мови, на цій основі вдосконалити закріплення вивченого матеріалу. На основі аналізу педагогічного процесу вчений визначав найбільш важкі для учнів теми теоретичного курсу української мови й методичні прийоми їх освоєння та розвитку мовлення учнів. У тогочасних умовах навчання актуальним було запобігання й виправлення помилок у мовленні учнів під впливом іншої слов'янської мови, що вивчалася паралельно.

В. Масальський називає ще одну роботу стосовно паралельного вивчення східнослов'янських мов. Українським Міністерством освіти в 1957 році випущено необхідним для забезпечення вчителів накладом методичний лист «Использование знаний учащихся по украинскому языку на уроках русского языка в школах с украинским языком обучения». У посібнику надані конкретні вказівки, як саме слід проводити навчання російської мови в українських школах. Питання міжпредметних зв'язків, як показує вчений, було тоді актуальним.

У «Методиці викладання української мови в середній школі» за ред. С. Чавдарова і В. Масальського є розділи про закономірності та методику навчання української мови в середній школі, наукові засади методики навчання української мови та завдання курсу мови в 5 – 7 класах середньої школи; методи і прийоми навчання української мови, зв'язок у вивчанні мов, уроки української мови. У цій книзі вже було подано розділ про розвиток мовлення учнів.

На погляд В. Масальського, дедалі більше в порадах з методики навчання граматики української мови відображається прагнення використати знання й навички, здобуті учнями на уроках рідної мови, пов'язувати

засвоєння конкретних граматичних явищ з розвитком розумових здібностей учнів, не лише зберігати доцільну послідовність подання дітям нових відомостей, але й рядом вправ закріплювати засвоєні знання й навички, знаходити нові форми застосування наочності на уроках граматики. У книгах і статтях дістають ширше висвітлення питання методів, методичних прийомів вивчення граматики, проблема типів уроків української мови в закладах загальної середньої освіти (Масальський, 1962: 94 – 95).

Свої висновки науковець робить, проаналізувавши велику кількість праць. Зокрема, В. Масальський наводить достатньо прикладів, називає серед інших таких авторів та їх праці: Т.К. Зорик. «Тренувальні вправи на уроках мови» («Українська мова в школі», 1953, № 3), М.І. Мінаков. «Тренувальні вправи на уроках граматики при повторенні орфографії» («Українська мова в школі», 1953, № 6), Я.С. Шлаган. «Деякі види повторення при вивченні граматики» («Українська мова в школі», 1953, № 6), М.І. Ситник. «Повторення морфології при навчанні синтаксису» («Українська мова в школі», 1954, № 3), Є.М. Дмитровський. «Система фонетичних вправ у 5 класі» («Українська мова в школі», 1955, № 2), О.М. Пархоменко. «Урок повторення чергувань звуків при вивченні теми «Склад слова» («Українська мова в школі», 1955, № 4), В.О. Лоевська. «Закріплення знань учнів з граматики на уроках української мови в 5 класах» («Українська мова в школі», 1957, № 2).

Велику увагу було приділено питанню наочності. Також названо багато авторів та їх праці: Б.М. Кулик. «Наочність у викладанні граматики української мови в семирічній та середній школі» (К., 1953), І.П. Кундіус. «Унаочнення при викладанні української мови» («Українська мова в школі», 1954, № 6), А.Ю. Гуревич, С.О. Зарицький, А.Д. Стріха. «Унаочнення на уроках повторення правопису прислівників» («Українська мова в школі», 1955, № 3), Т.М. Швидкий. «Використання схем на уроках мови» («Українська мова в школі», 1956, № 5) тощо.

Учений констатує, що вже в 1953 році виникла потреба кардинального скорочення навчального матеріалу з української мови в підручниках для закладів загальної середньої освіти. У досліджуваний період поліпшувалася підручник А.О. Загородського з української мови для 5 – 7 класів середніх шкіл. З метою вдосконалення системи вправ, спрощення викладу його теоретичної частини було перероблено 14-е видання «Граматики української мови, ч. І». Над цим працювала бригада вчителів під керівництвом заслуженої вчительки школи УРСР З.С. Нечипорук. У 16-му виданні (1955 року) формулювання спільних граматичних явищ в українській та російській мовах були узгоджені з прийнятими в підручнику С. Бархударова і С. Крючкова з російської мови для середньої школи (цей підручник був запроваджений в Україні раніше, з 1954 року). У 1955 році аналогічні зміни було внесено в 10-е видання «Граматики української мови, ч. II. Синтаксис» А.О. Загородського бригадою вчителів з участю А.П. Медушевського.

В. Масальський уважно простежує, як відбувається в пресі і на вчительських зібраннях дискусія щодо якості підручників з української мови. Науковець пише, що на сторінках журналу «Українська мова в школі» було надруковано ряд статей, присвячених розв'язанню проблеми поліпшення якості підручників з української мови. Учений називає авторів і наводить приклади таких праць: Б.М. Кулик. «Яким повинен бути підручник з української мови для 5 – 7 класів середньої школи» («Українська мова в школі», 1954, № 1), Л.М. Самойлович. «Деякі зауваження до системи вправ у підручнику граматики А.О. Загородського» («Українська мова в школі», 1954, № 1), І.В. Кошман. «До питання про підручник з української мови для середньої школи» («Українська мова в школі», 1954, № 2), О.М. Пархоменко. «Підручник, програма і навчання української мови в школі» («Українська мова в школі», 1954, № 2), В.С. Ващенко. «Про побудову шкільного підручника з мови» («Українська мова в школі», 1954, № 3), З.П. Тихонова. «Яким повинен бути підручник з української мови для 5 – 7 класів» («Українська мова в школі», 1954, № 3), О.А. Дорошенко. «Про підручники з української мови для середньої школи» («Українська мова в школі», 1954, № 3), Ю.С. Гепнер. «Про підручник з української мови для 5 – 7 класів середньої школи» («Українська мова в школі», 1954, № 4), П.Д. Єременюк. «Забезпечити досконалий підручник з української мови для 5 – 7 класів» («Українська мова в школі», 1954, № 4), Я.І. Трохименко. «Поліпшити практичну частину підручника» («Українська мова в школі», 1954, № 4), М.А. Феденко, Я.С. Шлаган. «Зауваження до програм та підручників з української мови» («Українська мова в школі», 1954, № 6), Т.В. Баймут. «До питання про підручник з мови для масової школи» («Українська мова в школі», 1955, № 1), В.І. Масальський. «Про поліпшення програм і підручників з української мови для середніх шкіл УРСР» («Українська мова в школі», 1955, № 3) та ін.

В. Масальський доходить висновку, що дискусія стосовно якості підручника з української мови для середніх шкіл виявила потребу значного вдосконалення як теоретичної, так і практичної частини підручника. Учасниками дискусії часом висловлювалися протилежні думки, «але майже всі автори критичних статей про підручник визнали, що на черзі виявлення в курсі української мови для V – VII класів СШ того, що є справді необхідним для учнів, що може бути віднесене до основ науки про мову і справді забезпечує освоєння дітьми практичних мовних навичок.

Виклад теоретичного матеріалу в розглядуваному підручнику був визнаний у ряді випадків важким для учнів, а система вправ недостатньо послідовною і різноманітною» (Масальський, 1962: 90).

У 1955 і 1957 роках було затверджено два пробні підручники: для 5-го і 6-го класів – «Українська мова, ч. 1. Фонетика і морфологія» (автори –Б.М. Кулик, А.М. Кулик); для 6-го і 7-го класів – «Українська мова, ч. 2. Синтаксис» (автори –А.П. Медушевський, М.К. Тищенко).

На ближчий навчальний рік були перевидані й підручники А.О. Загородського з української мови для 5 – 7 класів середніх шкіл.

В. Масальський дає порівняльний аналіз підручників: А.О. Загородського «Граматика української мови, ч. I, Підручник для V – VI класів семирічної та середньої школи», вид. 17-е (К., 1956) та Б.М. Кулика, А.М. Кулик «Українська мова, ч. I. Фонетика і морфологія. Підручник для 5-го, 6-го класів середньої школи» (1957). Результатом стає висновок, що новий підручник Б.М. Кулика та А.М. Кулик має деякі переваги перед підручником А.О. Загородського у викладі теоретичних відомостей та особливо в системі вправ. Слід констатувати, що підручник в основному відповідає програмі.

В. Масальський також зазначає, що автори нового підручника звільнили теоретичний матеріал від зайвих подробиць; «ілюстративний матеріал підручника сучасний, досить різноманітний і приступний дітям.

Вправ у новому підручнику значно більше, ніж у книзі А.О. Загородського, і вправи ці різноманітні.

Разом з тим треба визнати, що аналізований підручник Б.М. Кулика та А.М. Кулик все ж потребував ще значного доопрацювання як у теоретичній частині, так і в системі вправ» (Масальський, 1962: 91).

В. Масальський дає перелік таких вад:

- 1) у підручнику не додержано вимог дидактики щодо повторення вивченого раніше матеріалу;
- 2) у матеріалі підручника не простежується настанова на засвоєння учнями правопису слів, написання яких не перевіряється правилами;
- 3) у системі вправ не завжди витримується принцип переходу від простих до складніших завдань;
- 4) підручник містить мало вправ творчого характеру;
- 5) ілюстративний літературний матеріал у теоретичній частині та вправах підручника (за винятком суцільних текстів) майже весь не документований.

В. Масальський також зауважує, що два пробні підручники ще мали бути перевірені на практиці, особливо другий з них, за яким учні почали вивчати українську мову лише в 1957/58 навчальному році.

Учений уважав, що створення досконалого стабільного підручника з української мови для середньої школи можливе лише на основі наукового опрацювання теорії навчання мови, всебічного й глибокого аналізу практики навчання, за умови спільної роботи наукових працівників-лінгвістів, педагогів-методистів і кращих учителів.

У своїх працях В. Масальський дослідив великий період розвитку теорії і методики навчання української мови: від початків її створення й до 60-х років ХХ століття. Учений і сам був у числі педагогів, науковців, які зробили значний внесок у розвиток теорії і методики навчання української мови.

У нашому дослідженні розглянуто лише деякі питання методики навчання української мови в школі в середині ХХ століття, висвітлені В. Масальським. Аналіз інших проблем, актуальних у зазначений період, буде продовжено.

Учений з енциклопедичними знаннями, талановитий дослідник, В. Масальський створив цілу методичну систему навчання української мови в закладах загальної середньої освіти, залишив багатий творчий доробок. Наукова добросовісність В. Масальського, ґрунтовність і ретельність його досліджень, ерудиція і любов до української мови, відданість науковій справі викликають глибоку повагу до вченого, до його праці і внеску в українську науку.

У результаті аналізу вітчизняної лінгводидактичної спадщини можна дійти висновку, що в працях науковців минулого, зокрема в працях В. Масальського, є витoki компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та інших сучасних підходів до навчання української мови. Погоджуємося з Л. Мамчур, що одночасне засвоєння знань і формування вмінь і навичок (по суті це і є впровадження компетентнісного підходу до навчання мови) вчені пропонували здійснювати під час реалізації вправ з розвитку образної мови, активного словника учнів, різноманітних форм роботи з картинками, упродовж складання творів, переказів, ділових паперів. «Посилення комунікативно-діяльнісного (комунікативно-компетентнісного – Л.М.) підходу є одним із стратегічних напрямлень у розвитку сучасного шкільного курсу української (рідної) мови початку ХХІ століття, що знайшло відображення у нормативних документах останніх років і визначає головні тенденції навчання» (Мамчур, 2011: 10).

Висновки. Дослідження здійсненого В. Масальським аналізу проблем методики навчання української мови в середині ХХ століття показує, що в зазначений період продовжувалося опрацювання питань лінгводидактики, зокрема змісту і принципів навчання; навчання граматики; створення стабільного підручника; активізувався обмін досвідом роботи кращих учителів. Відбувався пошук фахівцями кращих методів навчання, можливостей підвищити ефективність освітнього процесу. Шлях розвитку вітчизняної методики навчання української мови був висхідний. Доробок ученого не втрачає цінності.

Список використаних джерел:

1. Біляєв О.М. Лінгводидактика рідної мови. 2005. Київ. Генеза. 180 с.
2. Кушнірова Л.В. Методична спадщина В.І. Масальського. *Українська мова і література в школі*. 2007. Вип. 5. С. 26-29.
3. Кушнірова Л.В. Розгляд В. Масальським програм з української мови, питань методики її навчання в 30-40-х роках ХХ ст. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. Issue 181 VI (75) Nov. P. 38-42.
4. Мамчур Л.І. Витoki компетентнісного підходу до навчання мови в дослідженнях вітчизняних учених. *Українська мова і література в школі*. 2011. Вип. 2. С. 8-12.
5. Масальський В.І. Питання методики граматики, правопису і розвитку мови учнів. 1953. Київ. 136 с.
6. Масальський В.І. Нариси з історії розвитку методики викладання української та російської мов у загальноосвітніх початкових і середніх школах Української РСР. 1962. Київ. 204 с.

References:

1. Biliaiev O.M. Lihvodidaktyka ridnoi movy [Lingvodidactics of the native language]. 2005. Kyiv. Heneza. 180 s.
2. Kushnirova L.V. Metodychna spadshchyna V.I. Masalskoho [The methodological heritage of V.I. Masalsky]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. 2007. Vyp. 5. S. 26-29.
3. Kushnirova L.V. Rozghliad V. Masalskym prohram z ukrainskoi movy, pytan metodyky yii navchannia v 30-4-kh rokakh XX st [V. Masalskyi's consideration of the Ukrainian language programs, issues of teaching methods in the 1930s and 1940s of the 20th century]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. Issue 181 VI (75) Nov. P. 38-42.
4. Mamchur L.I. Vytoky kompetentnisnogo pidkhodu do navchannia movy v doslidzhenniakh vitchyznianskykh uchenykh [The origins of the competence approach to language learning in the research of domestic scientists]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*. 2011. Vyp. 2. S. 8-12.
5. Masalskyi V.I. Pytannia metodyky hramatyky, pravopysu i rozvytku movy uchniv [Issues of grammar, spelling and language development of students]. 1953. Kyiv. 136 s.
6. Masalskyi V.I. Narisy z istorii rozvytku metodyky vykladannia ukrainskoi ta rosiiskoi mov u zahalnoosvitnikh pochatkovykh i sereidnykh shkolakh ukrainskoi RSR [Outlines of the history of the development of the methodology of teaching Ukrainian and Russian languages in primary and secondary schools of the Ukrainian SSR]. 1962. Kyiv. 204 s.